

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Djalāl-ud-dīn Rūmī, Maulana Mathnawī: Poeme,
parabole și învățături sufite / Djalāl-ud-dīn Rūmī;
trad. din lb. engleză: Walter Fotescu
București: Herald, 2019

ISBN 978-973-111-742-3

I. Fotescu, Walter (trad.)

821.222.1

DJALĀL-UD-DĪN RŪMĪ

MATHNAWĪ

Poeme, parabole și învățături sufite

Traducere din limba engleză:

WALTER FOTESCU

EDITURA HERALD
București

MASNAVI I MA 'NAVI

The Spiritual Couplets

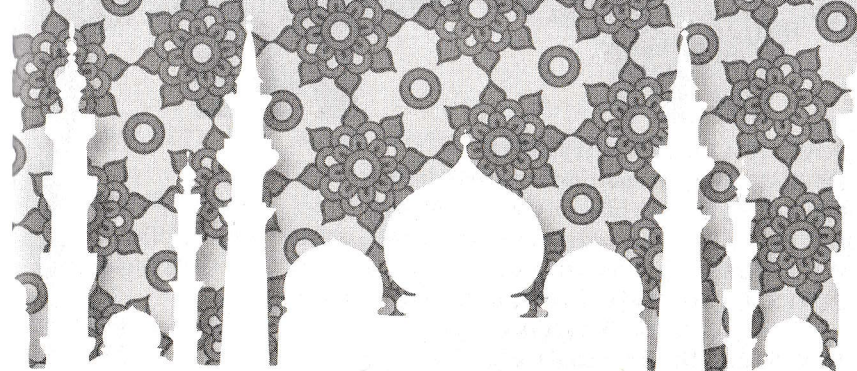
of Mawlānā Jalāl-ud-Dīn Muhammad Rūmī

Abridged and translated by E.H. Whinfield

© KEGAN PAUL, TRENCH, TRÜBNER & Co.Ltd.

London, 1898,

TRÜBNER ORIENTAL SERIES

Cuprins

Notă asupra ediției

5

CARTEA ÎNTÂI

Prolog		15
POVESTEA I	Prințul și fecioara preafrumoasă	18
POVESTEA II	Neguțatorul de ulei și papagalul lui	23
POVESTEA III	Regele evreu, vizirul său și creștinii	26
POVESTEA IV	Un alt rege tiranic evreu	33
POVESTEA V	Leul și animalele sălbatice	36
POVESTEA VI	'Omar și solul	46
POVESTEA VII	Neguțatorul și papagalul său cel isteț	50
POVESTEA VIII	Cântărețul din harpă	56
POVESTEA IX	Arabul și soția lui	59
POVESTEA X	Omul care a fost tatuat	69
POVESTEA XI	Leul ce a vânat cu lupul și cu vulpea	72
POVESTEA XII	Iosif și oglinda	74
POVESTEA XIII	Scribul profetului	76
POVESTEA XIV	Artiștii chinezi și cei greci	78
POVESTEA XV	Sfaturi de taină date de profet lui Zaid cel eliberat	81
POVESTEA XVI	Îngăduința lui 'Ali	85
Epilog la Cartea I		90

CARTEA A DOUA

Prolog		95
POVESTEA I	Animalul sufitului	96
POVESTEA II	Omul sărac și prizonierii	103
POVESTEA III	Regele și cei doi robi ai săi	109
POVESTEA IV	Șoimul și bufnițele	114
POVESTEA V	Omul însetat care a aruncat pietre în apă	116
POVESTEA VI	Stăpânul lui Luqman îl pune la încercare și îi descoperă istețimea	119

POVESTEA VII	Moise și păstorul	122
POVESTEA VIII	Omul care a îmblânzit un urs	127
POVESTEA IX	Grădinarul și cei trei prieteni	130
POVESTEA X	Bayazid și sfântul	131
POVESTEA XI	Mo'avia și Iblis	138
POVESTEA XII	Cei patru oameni din Hindustan care s-au criticat între ei	143
POVESTEA XIII	Bătrânul și medicul	144
POVESTEA XIV	Căraușul arab și învățatul	146
POVESTEA XV	Omul care s-a lăudat că Dumnezeu nu-l pedepsește pentru păcatele sale și răspunsul pe care i l-a dat Ietro	148
POVESTEA XVI	Sufitul lacom	151
POVESTEA XVII	Arborele vieții	155
POVESTEA XVIII	Răuștele care au fost clocite de o găină	158

CARTEA A TREIA

POVESTEA I	Călătorii care au mâncat puil de elefant	163
POVESTEA II	Săteanul care l-a invitat pe orășean să-i facă o vizită	168
POVESTEA III	Șacalul care a pretins că este păun	174
POVESTEA IV	Moise și Faraonul	175
POVESTEA V	Elefantul într-o încăpere întunecoasă	177
POVESTEA VI	Îndrăgostitul care-i citea poeme iubitei sale	183
POVESTEA VII	Omul care s-a rugat sincer să fie hrănit fără să muncească	185
POVESTEA VIII	Băieții și învățătorul lor	187
POVESTEA IX	Dervișul care și-a încălcat legământul	188
POVESTEA X	Bătrânul care nu a jelit la moartea fiilor săi	192
POVESTEA XI	Bahlol și dervișul	194
POVESTEA XII	Viziunile Sfântului Daquqi	197
POVESTEA XIII	Oamenii din Saba	203
POVESTEA XIV	Minuni săvârșite de profetul Muhammad	212
POVESTEA XV	Omul care i-a cerut lui Moise să-l învețe graiul animalelor	214
POVESTEA XVI	Femeia care și-a pierdut toți copiii	217
POVESTEA XVII	Vechilul și Prințul din Buhara	220
POVESTEA XVIII	Moscheea fatală	230

CARTEA A PATRA

POVESTEA I	Îndrăgostitul și iubita lui	239
POVESTEA II	Construirea „Celui mai Îndepărtat Templu” la Ierusalim	245
POVESTEA III	Tânărul care i-a trimis regelui o scrisoare în care se plângea de măncarea primită	262

POVESTEA IV	Bayazid și cuvintele sale blasfemiatoare când a intrat în extaz	265
POVESTEA V	Cei trei pești	270
POVESTEA VI	Moise și Faraonul	274
POVESTEA VII	Curteanul care s-a certat cu prietenul său pentru a-i salva viața	283
POVESTEA VIII	Prințul care, după ce a fost ispitit de-o curtezană, s-a întors la adevărata lui iubită	287
POVESTEA IX	Catârul și cămila	290

CARTEA A CINCEA

POVESTEA I	Profetul și oaspetele său necredincios	299
POVESTEA II	Arabul și câinele său	306
POVESTEA III	Înțeleptul și păunul	308
POVESTEA IV	Muhammad Khwarazm Șah și Rafizis din Sabzawar	313
POVESTEA V	Omul care a pretins că este Profet	315
POVESTEA VI	Discipolul care l-a imitat orbește pe Șeicul său	318
POVESTEA VII	Cum a fost creat Adam dintr-o mână de țărână adusă de un Înger	324
POVESTEA VIII	Mahmud și Ayaz	329
POVESTEA IX	Neprefăcuta căință a lui Nasuh	332
POVESTEA X	Leul, vulpea și măgarul	335
POVESTEA XI	Musulmanul care a încercat să aducă pe calea cea dreaptă un mag	344
POVESTEA XII	Credinciosul care a spart urciorul cu vin al dregătorului	348
POVESTEA XIII	Mahmud și Ayaz (continuarea Poveștii VIII)	351

CARTEA A ȘASEA

Prolog		365
POVESTEA I	Robul indian care era îndrăgostit de fiica stăpânului său	371
POVESTEA II	Păsărarul și pasărea	374
POVESTEA III	Dregătorul turc beat și cântărețul	377
POVESTEA IV	Cumpărarea lui Bilal	383
POVESTEA V	Sufitul și cadiul	386
POVESTEA VI	Fachirul și comoara ascunsă	394
POVESTEA VII	Cei trei călători	400
POVESTEA VIII	Omul care a primit o simbrie de la pașa din Tabriz	408
POVESTEA IX	Regele și cei trei fii ai săi	412

POVESTEA I

Prințul și fecioara preafrumoasă

A fost odată un prinț, care, în vreme ce se afla la vânătoare, a zărit o fată minunată și a căzut pe loc în mrejele iubirii. Făgăduindu-i tinerei averi și comori fără seamăn, prințul reuși să o cucerească. Nu trecu mult timp și fata căzu grav bolnavă. Prințul trimise după toți vracii din ținut. Deși toți spuneau: „Prin voia lui Dumnezeu¹ vom afla leacul potrivit”, nimeni nu reuși s-o vindece. Așa că prințul se cufundă în rugăciune și drept răspuns la ruga sa, i-a fost trimis din ceruri un tămăduitor. Acesta îi izgoni pe toți vracii palatului și cu multă iscusință reuși să afle adevărata taină a bolii preafrumoasei fete – o dragoste nefericită pe care o purta unui giuvaergiu din Samarkand.

Urmând sfatul iscusitului vrac, prințul trimise în Samarkand după giuvaergiu și aducându-l în ținutul său, îl însură cu frumoasa care suferea din pricina dragostei. Vreme de șase luni, cei doi trăiră împreună în cea mai deplină fericire și armonie. După ce s-au scurs cele șase luni, tămăduitorul, urmând porunca divină, i-a turnat giuvaerguiului o licoare vrăjită, astfel încât acesta să-și piardă forța și frumusețea. Tânăra și-a pierdut dragostea pentru el și s-a reîntors la rege.

Această poruncă divină a fost asemenea poruncii date de Dumnezeu lui Abraham de a-și înjunghia propriul fiu, Ismail; ea nu este

¹ Potrivit prescripțiilor coranice, nimănui nu îi este îngăduit să se adreseze unui musulman adevărat fără să rostească formula *In sha Allah al' ala*.

deloc diferită în spirit de fapta aceluși înger din ceruri care l-a înjunghiat pe sclavul lui Moise.¹ De aceea, nu se cuvine ca această poruncă să facă obiectul disputei omenești, fiind mai presus de înțelegerea muritorilor de rând.

Descrierea Iubirii

Cel ce iubește face dovada dragostei prin suferința inimii;
Căci nu există boală mai grea decât durerea ascunsă-n piept.
Leacul îndrăgostitului nu-i de găsit la vraci;
Iubirea este astrul tuturor tainelor lui Dumnezeu.
Îndrăgostitul poate tânji după o iubire sau după alta,
Dar la sfârșit el este atins de însuși Regele iubirii.
Oricât am încerca să-nfățișăm, să lămurim iubirea,
De chiar iubim, ne rușinăm de vorbele ce le rostim.
Multe lucruri se limpezesc de căutam în vorbe să le deslușim,
Dar dragostea-i mai clară, când neatinsă rămâne de cuvinte.
Când pana se pornește a scrie stihuri,
Ea scrie-n van când trebui' să vorbească de iubire.
Când se ajunge la al iubirii tainic miez,
Se frânge pana, iar foaia se destramă.
De vrea să o explice, cugetul se înăbușă asemeni asinului împotmolit;
Doar singură Iubirea poate grăi de dragoste și îndrăgostiți!
Doar soarele se poate înfățișa pe sine,
Iar de îl vezi, nu-ntoarce fața de la el.
E-adevărat, și umbrele grăiesc tot despre soare,
Dar numai soarele aruncă lumina vieții peste toți.
Umbrele la somn ne îmbie, ca o poveste spusă-n ceas de seară,
Dar când soarele răsare, „luna e îndepărtată cu tărie”.
Nimic pe lumea asta nu-i mai minunat ca soarele,
Dar Soarele din suflet n-apune în veci și nu cunoaște timpul.
Deși astrul ce-a noastră lume o luminează e unic și măreț,
Putem gândi și-alți sori care să-i fie pe potrivă.

¹ Coran, XVIII, 73.

Dar despre Soarele din suflet, ce-i mai presus de ceruri,
Nimic concret, nici chiar abstract, nu poate fi rostit¹,
Căci unde să mai fie loc în plinătatea Lui divină,
Să mai putem gândi și-alți sori care să-I fie pe potrivă?

☞ Shams-ud-Dîn încearcă să-l împiedice pe Djalal-ud-Dîn să creeze Mathnawī

Soarele (Shams) din Tabriz este lumina precurată,
Un soare, da, un soare, o rază a lui Dumnezeu!
Când slava „Soarelui din Tabriz” s-a înălțat,
Soarele celui de-al patrulea cer s-a înclinat în fața lui.
Cunoscându-i numele, găsesc că-i potrivit acum
Să aflăm mai multe despre binefacerea sale.
Acest suflet neprețuit mi-a prins pulpana hainei,
Sorbind adânc mireasma din al lui Yusuf veșmânt;
Și mi-a grăit: „De dragul prieteniei ce demult ne leagă,
Despre-ale extazului dulci stări te rog să îmi vorbești,
Prin care pământul și cerurile toate sărbătoresc,
Și-asemeni lor, dar însutit, Rațiunea și Spiritul se-nveselesc”.

Eu am răspuns: „O, tu care de «Prieten»² te-ai depărtat
Asemeni unui bolnav ce a fugit de-al lui tămăduitor,
Să nu mă-mpiedici, căci mai presus de mine însumi sunt;
Înțelegere am pierdut, laude nu pot să mai înalț.
Orice ar spune cineva, a cărui cugetare e astfel rătăcită,
Să înceteze a se fâli căci truda îi va fi în zadar.
Orice ar rosti, el îndoiala nu poate s-o alunge,
Și-i limpede că nu e-n stare să își atingă țelul.
Ce pot să mai grăiesc, când niciun nerv din mine nu răspunde?
Și cum să-nfățîșez în vorbe ce-nseamnă « Prieten »

¹ Conform tradiției: „Îl cunosc pe Dumnezeu meu prin Dumnezeu meu”.

² Dumnezeu.

Celui care nu se bucură de-al Domnului prieteșug?
Cântarea mea ce-l laudă pe Domnul ar fi disprețuită,
Căci ar vădi că eu exist, iar existența nu-i decât eroare.¹
Pot oare să descriu o despărțire ce-mi sfâșie simțirea?
Nu, nicidecum, amân pe alt’dată o astfel de-ncercare”.
El mi-a răspuns: „Hrănește-mă, căci sunt înfometat,
Și chiar acum, căci «timpul e sabie ascuțită».
O, drag prieten, sufitul este «fiul clipei din prezent»².
Și nu există lege în canonul său să spună: «Măine».
Să fie oare adevărat că tu nu ești un sufi adevărat?
Banii strânși se risipesc de-i dai pe-încredere”.

Eu i-am răspuns: „E bine să-nvăluie tainele «Prietenului»,
Așa că ia aminte la-nvățătura și pildele acestor povești;
E mult mai bine astfel decât s-arunci lumină peste taine,
Ca mai apoi străinii să le mănjească cu flecăreala lor”.

El spuse: „De nu înșeli și nu te-ascunzi sub vorbe fără noimă,
Grăiește cu putere și nu m-oi mânia defel,
O, bărbat, care stăpân ești peste atâtea vorbe!
Aruncă vălul și glăsuiește tare; oare nu-s și eu dintre aceia
Ce-acoperământ au cerul, asemeni Preaiubitului?”

Eu îi răspund: „Dacă Preaiubitul zărit ar fi de ochii muritori,
Tu n-ai mai dăinui – n-ai mai avea nici formă, nici substanță.
Înalță-ți rugămintea, însă rămâi smerit;
Un fir de iarbă nu sfredelește-un munte.
Dacă soarele ce luminează astă lume

¹ În starea de contopire sinele încetează să mai existe.

² Sufitul este „fiul clipei” pentru că el este un instrument pasiv ce își îndeplinește menirea prin impulsul divin al momentului. „Prezentul este o sabie ascuțită” pentru că impulsul divin al momentului îl stăpânește pe sufit și își duce la împlinire hotărârile fără cruțare.

Ar fi și mai aproape decât e, întreaga lume-ar arde până-n temelii.¹
 Stavilă vorbelor îți pune, și pleoapa ți-o închide,
 Ca viața lumii să n-ajungă o inimă însângerată.
 Și nu mai căuta primejdia aceasta, acest râu însângerat;
 Apoi tăcere se-așternu peste «Soarele din Tabriz».
 Și el grăi: „Cuvintele îți sunt fără de capăt,
 Ci spune întregul basm de la-nceputuri”.

¹ „Când Dumnezeu se va ivi în cerească slavă pe Muntele existenței, Existența însăși va fi răpusă, împrăștiată asemeni pulberii din drum.” – *Gulshan i Raz*, I, 195.

POVEȘTEA II

Neguțatorul de ulei și papagalul lui

☞ A fost odată un neguțator de ulei care avea un papagal; pasărea îl înveselea cu ciripitul ei vesel și îi păzea dugheana atunci când neguțatorul era plecat cu treburi. Într-o zi, când papagalul rămase singur în prăvălie, o pisică răsturnă unul dintre borcanele cu ulei. Când stăpânul se întoarse acasă, el crezu că papagalul a făcut pocinogul și, în mânia sa, l-a certat, jumulindu-i toți fulgii de pe cap. Iar papagalul amuți, căci își pierduse darul vorbirii. Dar, într-o zi, papagalul zări un om chel trecând pe stradă și, recăpătându-și vorbirea, grăi din răsputeri: „Spune-mi, rogu-te, cărui neguțator i-ai vărsat borcanul de ulei?” Trecătorii au râs pe seama papagalului care lua chelia ce vine odată cu vârsta drept pierdere a propriilor lui pene, din cauza bății primite.

☞ Confuzia dintre sfinți și ipocriți

Simțurile lumești sunt trepte ale pământului,
 Simțurile spirituale sunt trepte către cer.
 De sănătatea simțurilor lumești te îngrijești cu lipitori,
 De sănătatea spiritului „Prietenul” e cel ce are grijă.
 Iar dacă sănătatea simțurilor o ai de te-ngrijești de trup,
 Sănătatea spiritului o ai doar când trupul încetează-a exista.
 Sufletul divin domnește peste trup și-l nimicește,
 Dar după toate acestea, el e creat din nou.

Libris RO
Respect pentru oameni și cărți

Ferice de sufletul, care, iubindu-l pe Dumnezeu,
Și-a părăsit familie, bunuri și avere!
Și-a nimicit căminul, să afle comoara tănuită,
Și cu acea comoară l-a făurit din nou în chip mai luminos;
Ferice de cel ce-a stăvilit lumeașca aplecare, purificându-și calea în
ăst chip,
Și-apoi a înprospătat cu nou șuvoi calea aleasă;

Ferice de cel ce și-a tăiat din carne cu lancea-ascuțită¹,
Așa încât deasupra răniilor să crească-o altă carne, mai curată;
Ferice de cel ce-a năruit cetatea spre a-i alunga pe cei fără credință
Și a-ntărit-o mai apoi cu turnuri, ziduri, parapete – sute.
E oare cineva care să poată spune cum e lucrarea Harului divin?
Eu fost-am nevoit s-o înfățișez doar prin aceste pilde.
Uneori apare sub o înfățișare anume, alteori alege alte chipuri.
O, da, când e în joc credința, domnește confuzie și tulburare.
Nu e aidoma cazul celui ce fața și-o-ntoarce de la Domnul,
Cu cel ce s-a cufundat și e absorbit în El cu totul.
Cel din urmă privește totdeauna doar către Dumnezeu,
În vreme ce fața primului arată o nemăsurată încredere în sine.
Privește chipul fiecăruia și cumpănește cu temeinicie,
Căci poate te ajută să recunoști chipul Adevărului.
De vreme ce sunt mii de demoni cu-nfățișare omenească,
Nu-i bine să te alături oricui și fără de cumpănire.
Atunci când păsărarul sună din fluierul amăgitor,
Vrând s-ademenească păsări înspre a lui capcană,
Zburătoarele aud văzduhul vibrând de vîersul altei păsări,
Și coborînd din ceruri, nu află decât plasă și cuțit.
Asemenea și ipocriții mârșavi fură cuvintele dervișilor,

S-ademenească oamenii de rînd prin josnica minciună.
Faptele binelui răsîndesc numai lumină și căldură,
Faptele răului – doar înșelăciune și lipsă de rușine.
Ei înspăimîntă omul simplu înfățișându-i un leu umplut cu paie,
Și îl numesc pe falsul Musailima cu numele de Muhammad.
Dar lui Musailima i-a rămas numele de „Mare mincinos”,
În vreme ce lui Muhammad i se mai spune „Ființa desăvârșită”.
Vinul lui Dumnezeu răsîndește a moscului mireasmă,
Vinul răului împrăștie în jur doar boli și suferință.

¹ Toate acestea sunt modalități și tipuri ale negării-de-sine, în vederea dobîndirii vieții eterne în Dumnezeu.

POVESTEA III

Regele evreu, vizirul său și creștinii

Trăia odată un rege evreu ce obișnuia să-i persecute pe creștini, dorind să le înlăture credința. Vizirul său l-a convins să încerce un vicleșug; anume, să-l muteze chiar pe el, pe vizir, și să-l alunge de la curtea sa, așa încât acesta să se poată strecura în mijlocul creștinilor și să împrăștie zădărnice vorbe printre ei. Sfatul vizirului a fost urmat.¹

Vizirul a ajuns printre creștini și i-a convins că a suferit mult de pe urma credinței sale creștinești. Nu după mult timp, el câștigă un loc de cinste printre ei, fiind socotit un sfânt martir și un învățător apostolic. Doar câțiva înțelepți i-au simțit înșelătoria; dar cea mai mare parte a creștinilor au fost cu totul înșelați de el. Creștinii erau împărțiți în douăsprezece grupuri, fiecare având în frunte un conducător. Fiecărui dintre acești conducători, vizirul le-a înmănat în taină câteva reguli religioase, având grijă ca fiecare să primească instrucțiuni diferite și chiar opuse față de cele ale celorlalți conducători. Un set de reguli prescria postul, un altul – milostenia, altul – credința, altul – faptele ș.a.m.d.

După toate acestea, vizirul se retrase într-o peșteră și refuză cu desăvârșire să mai iasă la lumina zilei pentru a-și îndruma discipolii, oricât îl rugau aceștia. Dar apoi îi chemă la el pe cei doisprezece conducători în mare taină și îi numi pe fiecare în parte urmașul său

¹ De comparat cu povestea lui Zopyrus, Herodot, *Istorie*, III, 155.

de drept, sfătuindu-i să urmeze întocmai poruncile prescrise pentru fiecare în parte și să îi înrobească pe ceilalți conducători care ar dori să se întronizeze drept îndrumător al creștinilor.

După ce a dat aceste din urmă porunci, vizirul se înjunghie. Drept urmare, fiecare conducător s-a proclamat urmaș al vizirului și astfel creștinii s-au împrăștiat în multe secte și dușmănia domnea printre ei, așa cum fusese plănuț. Înșelăciunea diabolică n-a reușit întru totul, căci un grup de creștini numit „Ahmad” a rămas credincios creștinismului, așa cum este menționat și în Evanghelie¹, și astfel ei nu au împărțit soarta risipirii celorlalți.

Învățătura vizirului

Cu miile creștinii în juru-i se-adunau,
Unul după altul s-au strâns pe calea sa.
Apoi le-a propovăduit despre taine,
Tainele Evangheliei și ale rugăciunii.
Le-a predicat în vorbe-nfierbântate
Despre faptele și vorbele lui Mesia;
Predicator al îndatoririlor religioase părea,
Înșelăciunea lui era o-amăgitoare plasă țesută pentru pășari.
Și astfel cei ce-l urmau pe profetul 'Isa (Hristos)
Au fost înșelați de viclenia ăstui suflet diabolic.
Amesteca în vorbe multe doctrine tainice
Despre devoțiune și puritate sufletească.
Îi învăța să țină la mare cinste adorarea divinității,
Dar să zică despre păcatele ascunse: „Ce importanță au?”
Strop cu strop, ei au sorbit predicile acestui înșelător al sufletului,
Așa cum trandafirii își lasă mireasma absorbită de usturoi.

¹ *Evanghelia după Ioan*, XIV, 26. „Dar Cel plin de mângâiere (*paracletos*) vă va învăța pe voi toate lucrurile.” Musulmanii interpretează *periklytos*, „slăvitul”, adică Muhammad.